

לוקח אלא הנאת מוכר, סתם הדברים שאין הלוקח גומר בלבו קנייתו ואם נאנסו בידו פטור, הא בזביגא חריפא על הדרך שביארנו כל שנאנס בידו חייב, מעשה היה באחד שנכנס לבית המטבחים והגביה ירך אחד לראות אם היה שמן ונאנס בידו, והוא שבא אנס אחד וגולה הימנו, וחקרו ומצאו שדמיה קצובים היתה, ושכלה היה רוצה ליקחא ולא היה צריך לחזור ולקוץ על חתכה שבה, וחייבהו.

מעשה היה באחד שהביא דלועים למכור והיו דמיהם קצובים וקפצו עליו הרבה בני אדם ונטלו בידם אחת אחת לבקדם על דעת קניין, וכעס על שקפצו עליו כמה בני אדם והקדישם לשמים, ודנו בה שמכיון שדמיהן קצובין הרי הם ברשות אותם שהיו הדלועים בידיהם ואי אפשר לו לחזור במכירתו כמו שביארנו ב, ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו, הא מכל מקום אם לא היו דמיהן קצובין יכול היה להקדישם, ואין כאן משום שאינו ברשותו, הואיל ולפניו היו ולא על דעת גולה היו בידם הרי הם כמי שהם בידו.

הלוקח ירק מעם הארץ, שהוא חייב לחזור ולעשרו, והיה בורר ומניח בורר ומניח אפילו כל היום כלו לא קנה להתחייב במעשר, ואם רצה להחזיר את הירק למוכר מחזיר, וכמו שביארנו ב בכל נוטל לבקר דבר שדמיו קצובים ושהמוכר מעמידם על דעת למכור שהלוקח יכול לחזור ולא מוכר, גמר בלבו לקנותו אף זה לא קנה ויכול לחזור, ואם הוא ירא שמים ורוצה לצרף מחשבתו למעשה, ר"ל לקיים דברים שבלב עד שיהא נכלל במדת דובר אמת בלבבו, קנה מדין זה אעפ"י שלא קנה בדיני אדם, ואם נתחרט אחר כך והיה מדקדק על גמר מחשבתו, להחזירו אי אפשר שכבר נתחייב במעשר מצד גמר מחשבתו, לעשרו ולהחזירו אי אפשר שעכשו הוא מפסידו שהרי עם הארץ זה אף הוא היה אומר שמעושר היה ושמא כך הוא, ולא עוד אלא שאף הלוקח ממנו אינו מאמינו עדין, הא כיצד הוא עושה מעשרו ונותן לו דמי מעשר.

המשנה השתים עשרה, והכונה לבאר בה ענין החלק החמשי ואמר על זה, הסיטון מקנח אתה מדותיו אחת לשלשים יום ובעל הבית אחד לשנים עשר חדש רשב"ג אומר חלוף הדברים החנוני מקנח מדותיו פעמים בשבת וממחה אתה משקלותיו פעם אחת בשבת ומקנח מאזנים על כל משקל ומשקל אמר רשב"ג במה דברים אמורים בלח אבל ביבש אינו צריך וחייב להכריע לו טפח היה שוקל לו עין בעין נותן לו גירומיו אחד מעשרהו בלח ואחד לעשרים ביבש מקום שנהגו למוד בדקה לא ימוד בגסה בגסה לא ימוד בדקה למחוק לא יגדוש לגדוש לא ימחוק.

(א) כ"ה בגמ' שלפני רבינו וכג"ה הרי"ף ושאר ראשונים ע' דקדוקי סופרים אות ח.
(ב) בדבור הקודם. (ג) לעיל ד"ה הנוטל. (ד) ר"ל שאף אם באמת לא עשרו המוכר מ"מ הוא מפסידו שהרי הלוקח אחריו יקחנו רק במחיר דמאי. (ה) בספרינו ל"י "את".
(ו) בספרינו: "מעשרה", ע' רשב"ם פת, ב ד"ה אחד.

מתנה לא מהני
 וכן מתנה לאשתו
 יירי דמוכה לה
 (*אפילו ע"י
 בנו ע"י אשתו
 יים לעזד סתם
 ול כ"א הפירות
 תם דלכך תקנו
 זה מפרש התם
 נתנה פי' נישוש
 גע שהגוף שלה
 על שהוא אוכל
 דק שלו אלמא
 ד"ך לומר] [נ"ל
 ר"מ וירשלי ו"ל]:

זכה הצעל בין
 אחרים] וההיא
 ז' [א"ר ששת]
 ז' עסקינן כגון
 הני תנאי וקני
 רביה והצ"ע]
 תלך צו לחירות
 ואי גאון בשער
 יבנן ור"ת ור"י
 דיר חתנו ממנו
 ין לצעלך רשות
 זמר מה שתרצי
 כר"מ ושמואל
 ל הלכתא כרז

*[רביה] [צעל]
 זרים בשם הראב"ד
 : לעולם הצעל אוכל
 שאת נושאת ונותנת
 אוכל פירות ופסק
 הלי זכיה מה שכתב
 "ס שפסק כשמואל
 הלכה סתם הנוגד

גרסי' כיצד רשות הגבוה בכסף גוצר שנתן מעות צבהמה אפילו צסוף העולם קנה
 אצל כל זמן שלא נתן מעות לא קנה [צפיסוק] שזה המעות מיהו אס נתרצה לו המוכר
 צפחות משויה מה ששוא יותר זכה צו הקדש דה"ל מתנה כדלמרי' פרק יש נוחלין
 גבי בנו של יוסי צן יועזר דאשכח מרגניתא אמר לצריה זיל אמטייה לגיזררא ולא
 תשמייה את משוס דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט (*והדיוט. לא קנה עד שימשוך)
 וכ"כ רבינו יואל וז"ל נ"ל דהא דלמרי' צקדושיין דרשות הגבוה בכסף דוקא היכא
 שהדיוט מוכר צדמיו ושאיין צדעתו ליתן להקדש צחנס הלכך דוקא דמיס קונה ולא
 פיסוק צאמירה]*אצל היכא דנותן להקדש חנס מהני אמירתו כדקתני הכא אמירתו
 לגבוה כמסירתו להדיוט. מ"י] ותדע דגרסי' התם כיצד אמירתו לגבוה כמסירתו
 להדיוט שור זה עולה צית זה הקדש וכו']*דהא צמתנה יהיז ליה להקדש צלא דמי
 דלא שייך למימר ונתן הכסף]*צפרק יש נוחלין [צתוס'] הרי דה"ל אי תשמייה
 צדמיס מועטין הרי המותר מותר ואתה נותן מתנה להקדש ואמירתו לגבוה כמסירתו
 להדיוט צמותר ולא צמה שפסק צדמיס אצל המוכר להקדש שזה צשוא צדמיס לא שייך
 אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכן כתוב [*צתוס'] פרק יש נוחלין: כיצד אמירתו
לגבוה כמסירתו להדיוט האומר שור זה עולה צית זה הקדש קנה והה"ל צמתשצה
צלא אמירה דכתיב כל נדיב לצ [*עולות] כדילפינן פ"ג דשצועות אלל משוס דהכא
מיירי שרופין אותו צ"ד לתת ואין אנו יודעין מחשצתו עד שיאמר אצל ירא שמיס
חייב משחישצ ודכותיה גרסי' טו) פ"צ דוצר אמת צלצצו כגון רצ ספרא והיינו מעליותא
דאף להדיוט מקיים מחשצתו ע"י פ' שור שנגח ד' וה' ורצ האי גאון כתב וז"ל השלמת
קשר המכירה להקדש הוא צאמירה לצד כגון גוצר שאמר לישראל מכור לי השה הזה
א"ל הרי מכור לך צכך וכך דמיס קנה ההקדש אס יחפוך ליתן דמיס אפילו לא החזיק
 הגוצר צמקח:

תצו [דף ל ע"א] והודעתם לצניך ולצני צניך אית תנא דמחייב ללמד גם צן בנו להוליכו
 לצית הספר וצירושלמי אמר שר' יהושע צן לוי נכנס צמרחן ע"ש
 כשזוכר שעדיין לא חזר צן בנו לפניו הפרשה כמו שהורגל שהיה רגיל לחזור לפניו צע"ש
 הפרשה]*ועדיין לא גמר רחילתו וילא משוס שנאמר והודעתם לצניך ולצני צניך וסמך
 ליה יוס אשר עמדת ומסייס צירושלמי כל השומע הפרשה מצן בנו מעלה עליו הכתוב
 כאילו שמעה (*מהר) [*צהר] סיני: **תצו** לעולם ישלש אדם שנתיו כו' עד לא צריכא
 ליומא ומשוס הכי נהיגינן למיקרי פרשת קרצנות ואיזהו מקומן וצרייתא דר' ישמעאל
 די"ג מדות ומ"ש הני משוס דאירי צקרצנות דמקיים צהו עלמא ומתכפרים צהס דכתיב
 נשלמה פרים שפתינו. ור"ת אומר דסמכינן אהא דלמרינן צסנהדרין [*דף כד] תלמוד
 צצלי צלול צמקרא וצמשנה וצתלמוד:

[דף לב ע"א]]*תנן כמתן דלמרי' **תצו** משל אצ]*והיכא דאית ליה דרווח הצן ואצ לית
 ליה כייפינן ליה וכך פירש רבינו יצחק וצגמרא דילן יש גרסינן תני רבי
 ישמעאל צ"י [*וצגמ'] דארך ישראל גרס רשצ"י אמר גדול. מ"י] אומר גדול כיצוד אצ
 * [*הר"ן מציא הירושלמי צלשון הזה גדול צוד אצ]*ואס שהשוהו הקצ"ה לצודו * דכתיב צוד
 את אצין ואת אמך וכתיב צוד את ה'
 מהונך ממה שחנך להניח לקט שכתה
 ותיארה צרווחות ומנושרות להאריל רונדיה להשהות צמאית רשני לוי חייב רשני לוי חנוור

דכל זמן שלא הפקירו בעליו בפירוש אי אפשר לזכות בו וכמ"ש המג"א בסימן תרל"ז סק"ג גבי גזל כותי שרי מ"מ לא מיקרי ל"כס עיי"ש, ולכך ס"פ דאינו יכול להפריש מן העלים וצריך לחת דמי אחת מהן שיקגם שיהו שלו, ואח"כ יעשר מזה עליהם, אבל בזה באמת ס"ל גם הוא שיכולים להפריש מן העלים על הירקות;

(ב) ובאמת פירושי זה בכוונת פלוגתתם של חזקיה ורבי יוחנן, מוכרחים לפרש לפי דברי השנות אליהו שם, שכותב על המשנה הג"ל, וז"ל פירש הירושלמי שני טעמים אחד שמעשר מכל כריכה ואינו גורם לו היוק מחמת קלה אחד שהמנין מהכריכות לא נחסר, ופירש אחד שמעשר משלו ששלו הם ע"ל הרי שהגרי"א בשנות אליהו עריין מפרש דגם כוונת חזקיה הוא דמפריש מן הירק ולא מן העלים אלא רק שס"פ שמעשר מכל כריכה וכריכה שאינו גורם לו בזה היוק מחמת קלה אחד, וא"כ לפי"ו יש לעיין אמאי פליג עליה רבי יוחנן, ולמה באמת ס"פ שצריך ליתן לו דמי אחת מהן ולתקן, ובעי"כ מוכח דפלוגתתם הוא כג"ל, דחזקיה ס"ל דאינו נידון כשלו ממש שיהא צריך כבר להפריש משלו ולכך יכול להפריש מכל כריכה קלה שאינו מפסיד לבעה"ב בזה, ורבי יוחנן ס"ל דהוי כשלו ממש כאילו כבר לקחם בשבילו וצריך להפריש ולעשר משלו, ולכך ס"ל דצריך ליתן דמי אחת מהן ולעשר, כדי שיהקן ויעשר משלו, והוה באמת מדויק בדברי השנות אליהו שם שכותב, ופירש אחר, שמעשר משלו, ששלו הם, והיינו דלכך צריך לעשר משלו מזני ששלו הם;

(ג) והנה לכאורה מדברי הברייתא שמובא בבבלי בבבא מתרא (דף פ"ח ע"א) יש להוכיח דאין יכולים לעשר מעלי הירק על הירק דכן איתא שם, ח"ר הלוקח ירק מן השוק וביורר והניח אפילו כל היום כולו לא קנה ולא נתחייב במעשר גמר בלבו לקנותו קנה ונתחייב במעשר להחזירו אי אפשר שכבר נתחייב במעשר ולעשרן אי אפשר שכבר מפחיתן בדמים הא כיצד מעשרו ונותן לו דמי מעשר אטו משום דגמר בלבו לקנות קנה ונתחייב במעשר אמר רב הושעיא הכא בירא שמים עסקינן כגון רב ספרא דקיים בנפשיה ודובר אמת בלבבו, ע"כ, עיי"ש, ומדאומרת הגמ', לעשרו אי אפשר שכבר מפחיתן בדמים אי"כ הרי מוכח לכאורה דאין יכולים להפריש מהעלים על הירק, דאי נימא דיכולים להפריש מהעלים על הירק אי"כ מאי מפחיתן בדמים איכא בזה הא הרי אינו מחסרו ואינו גורם לו שום היוק בזה וכנ"ל;

(ד) אכן אבל לפימ"ש לעיל אין מכאן ראיה משום דהנה אף לפי פירוש השנות אליהו שם בדמאי דכוונת חזקיה הוא שמפריש קלה מכל כריכה וכריכה הרי גמי תיקשי על הגמ' הג"ל דאמאי צריך ליתן לו דמי מעשר הא הרי יכול להפריש קלה מכל

כריכה וכריכה דהא הרי אינו גורם לו היוק מחמת קלה אחד מכיון שהמנין מהכריכות לא נחסר וכנ"ל, ובעי"כ צריכים לומר דהגמ' סוברת דגם זה מיקרי היוק וירא שמים אסור לעשות כן דהא הרי כל הדין הזה שצריך לעשר, בירא שמים עסקינן כגון רב ספרא וכמבואר בגמ', שם, וא"כ ירא שמים כגון רב ספרא אסור ליטול גם העלין וגם זה מיקרי לגביה דידיה, מפחיתן בדמים מכיון שעכ"פ אין הבעה"ב מפקירן, וא"כ ליכא ראיה מכאן דאסור לעשר מעלי הירק על הירק.

(ט) ובאמת לפי ביאורי זה בדברי הגמ' בב"ב אתי שפיר לשון הגמ' שם, דאיתא, ולעשרו אי אפשר שכבר מפחיתן בדמים והלשון של שכבר מפחיתן בדמים קשה קצת דמשמע דרק עתה באופן כזה כבר מפחיתן בדמים, אבל ישנה מציאות שאילו היה מעשר משל המוכר שלא היה מפחיתן בדמים, ואיזה מציאות ישנה כזה שלא היה מפחיתן בדמים, ואיזה פעולה מיוחדת נעשית פה שיהא שייך הלשון של שכבר מפחיתן בדמים הא הרי לעולם כשלקח של המוכר ומעשר מפחיתן בדמים;

אבל לפי דברי שביארתי מיושב שפיר, דכוונת הגמ' הוא דבזה שיקח אפילו רק העלין למעשר מיקרי ג"כ, שכבר מפחיתן בדמים, בזה שממעט אף מהעלין כדי מעשר והיינו כנ"ל, מכיון, דבירא שמים עסקינן כגון רב ספרא מיקרי זה אצ"ל ג"כ שכבר מפחיתן בדמים, וכנ"ל;

(טז) והנה יש לעיין אי המתניתין דדמאי והברייתא דבב"ב הג"ל הם חדא דינא והברייתא דבב"ב אחי רק לפרושי ביותר הדין דמתניתין דדמאי ושרק בירא שמים עסקינן, או דילמא שהם שני דינים מיוחדים והמתניתין דדמאי דמיירי שמשך באמת הדין שצריך לעשר מיירי בכל אדם, והגמ' בב"ב מיירי בשלא משך רק שמכיון שגמר בלבו לקנות חייב כבר לעשר, ולכך לא מיירי אלא רק בירא שמים כגון רב ספרא שמקיים דדובר אמת בלבבו;

(יז) והנה מדברי הרמב"ם משמע שפרש שהם שני דינים מיוחדים (שפ"א מה מעשר ה"ח) מביא הדין של המתניתין דדמאי בסתם, דהלוקח ירק מן השוק ומשך וכו' לא יחזיר עד שיעשר, ומשמע דמיירי בכל אדם, והיינו מכיון דמיירי שמשך ורק (בפ"ה מה מעשר ה"א) מביא הדין של הגמ' בב"ב, דאם גמר בלבו ליקח לא נתחייב לעשר ואם היה ירא שמים משגמר בלבו מעשר, והיינו משום דמיירי בלא משך רק גמר בלבו, שחייב לקיים משום דדובר אמת בלבבו.

(יח) אכן אבל מדברי המחבר משמע שמפרש דהמשנה והברייתא דדמאי חד דינא הוא והברייתא אתי לפרש המשנה, שביוד (סימן של"א סעי' צ"ה) מביא רק הדין המבואר בב"ב וכותב הרי שלא נתן

דמים והיה בורר ומניח בורר ומניח ואפילו כל היום כולו ואע"פ שגמר בלבו ליקח לא גתהייב לעשר ואם היה ירא שמים משגמר בלבו מעשר, ואינו מזכיר גם הדין והלוקח ירק מן השוק ומשך וכו', לא יחזיר עד שיעשר, דמיירי בכל אדם, וכמו שזכיר הרמב"ם, ומשמע דס"ל להמחבר המתניתין דדמאי הברייתא בביב היינו הך וחד דינא, והברייתא אחי רק לפירושי המתניתין, ושמירי רק בירא שמים, ולכך אינו מזכיר המחבר אלא האי דינא לחוד דמשגמר בלב, ושאינו מיירי אלא רק בירא שמים.

ועיין ברש"ש שם בביב שמפרש באמת שהברייתא דמשגמר בלבו חייב לעשר מיירי אפילו משך והגביה ג"כ והא דאינו חייב לעשר אלא רק אם היה ירא שמים כגון רב ספרא שמקיים ודובר אמת בלבבו הוא משום כיון דלא אמר בסיו הדברים שבלב אינם דברים, והיינו דומיא דמתניתין דדמאי שמירי שמשך, ואפ"ה אינו חייב לעשר כ"א ירא שמים משום דדברים שבלב אינם דברים, והיינו דברייתא מפרשת המתניתין דדמאי דדין זה לא מיירי אלא בירא שמים וכן מפרש שם הרש"ש שגם הרישא דקתני דהלוקח ירק מן השוק ובייר והניח אפילו כל היום כולו לא קנה ולא נתחייב במעשר, מיירי ג"כ אף במשך ואפ"ה אינו חייב לעשר אף ירא שמים מכיון שלא היה בלבו, ומתמה שם על מי שאינו מפרש כן ע"ש.

יט) וביותר יש להסביר דבריו, דהא הרי זה ודאי דהקונה אינו יכול לקנות הדבר בלי רשות וריצוי המוכר וא"כ כל זמן שלא אמר לו להמוכר בפירוש שרוצה לקנות עדיין לא נתרצה המוכר להקנותו דהא הרי אינו יודע שרוצה לקנות, ולכך עדיין לא קנה הלוקח ורק בגמר בלבו חייב לעשר משום ודובר אמת בלבבו.

וא"כ י"ל דגם המחבר היה מפרש דהמשנה דדמאי והברייתא בביב היינו הך, והברייתא אתי לפירושי למתניתין, ושהדין הזה מיירי בירא שמים.

אחת מהן ולתקן.

כא) ולשיטת המחבר והרש"ש יכולים גם למימר דפלוגת חזקיה ורבי יוחנן הוא בזה דחזקיה סובר דמכיון שאין בעה"ב מקפיד על העלים איכ מותר לקחתו ולהפריש מזה מעשר על הפירות ואינו אסור משום גזל ומביא ראיה ע"ז מהא דריש בר כהנא הוה מסמך לר' לעזר ועברון על חד כרם ואמר לו אייתי לי חד קיסם מחצר שיניי, וכן מהא דרבי חגי הוה מיסמך לרבי זעירא עבר חד סעון חד מיכיל דקיסין אל אייתי לי חד קיסם מחצר שיניי, הרי דאין בזה איסור כלל, (עיין בביאור הגר"א הבאתיו בריש דברי), והם בעצמם שחזרו בהם הוא רק מחשש רחוק, משום דאין אייתי כל בר נש ובר נש מיעבד כן אזיל סייגא דגוברא (הסייג של האיש יהרס) ואזילא מיכילא דגוברא (המשא של האיש), הרי דרק משום חשש רחוק חזרו בהם, וגם אף לפי החשש הרחוק הזה ליכא כעת שום איסור גזל דהא הבעה"ב בעצמו אינו מקפיד ע"ז ממה שיקח כעת רק קיסם אחד, וגם הירושלמי מסיים שם ע"ז, לא ר"ז כשר כל כך אלא מילי דיוצרן שמע לן גיעבדינן, נ"ל לא ידקדק כ"כ על דבר מועט וחשש רחוק כזה, אלא מפני שעל דבר מועט כזה גם היצויר שמע לן ולכך לא לקח, ואיכ כאן שאם לא יקח מן העלים שהוא דבר מועט זאין בעה"ב מקפיד ע"ז, יצטרך לתת לו דמי אחת מהן ולתקן, ולהפסיד, וגם הא הרי אין זה בשבילו רק לתקן הירק, לכך ס"ל לחזקיה דיכול ליקח העלים ולהפריש מהם על הירק, ועיין ברש"ש שם במתניתין דדמאי מ"ש בדברי הירושלמי בזה, ורבי יוחנן ס"ל דאפ"ה, ירא שמים כגון רב ספרא צריך לדקדק גם ע"ז וכמו שר' לעזר ור"ז דקדקו בזה וחזרו בהם, (וזה שאמר לא ר"ז אדם כשר מחמת עניות אמר כן בעצמו עליו, ע"י בפי"ט), ולכך ס"ל לרבי יוחנן דאינו יכול לקחת העלים וצריך ליתן להמוכר דמי אחת מהם ולהפריש:

כב) עכ"פ היוצא מדברינו, שביארנו דמדברי המשנה וקליפת התפוז שפיר חייבים בתרומות ומעשרות, וגם שיכולים להפריש תרומה מעלי הצנן על הצנן וכן מקליפת התפוז מכיון דחזו לאכילה, ולרווחא דמילתא יש לצרף בזה גם דעת המג"א באו"ח בסימן ר"ב הבאתו לעיל בדברינו והפנים מאירות והתיא (הובא במשנה ברורה בשער הציון שם) שפוטקים דקליפת התפוז מגוף הפירי הוא ומברך בפה"ע, וכן דברי המשבצות זהב הובא בשערי תשובה באו"ח (סימן ר"ג סק"ד) שכותב דקליפת של צנן הוא משובה ולכו"ע מעיקר הפירי היא ומברך בפה"א ע"י"ש, ואיכ הרי נפסטה, שאלחנו דשפיר עלי הצנן וקליפת התפוז חייבים בתרומות ומעשרות, וגם ששפיר יכולים